

ตำนานความสัมพันธคนและม้า

ผมไม่ทราบว่าคุณๆ เคยอ่านเรื่องที่ว่าในอดีตเมื่อ 480 ปีก่อนได้มีแม่ทัพคนหนึ่งใช้ม้าเพียง 16 ตัวก็สามารถทำศึกพิชิตอาณาจักรฯ หนึ่งได้สบายๆ

แม่ทัพคนนั้นคือ Hernando Cortez แห่งสเปน และเขาคือผู้ที่ประวัติศาสตร์ได้บันทึกว่า ในปี พ.ศ. 2062 เขาได้กรีธาทัพถึงนคร Tenochtitlan (หรือ Mexico City ในปัจจุบัน) โดยมีทหาร 500 คน ปืน 14 กระบอก และม้า 16 ตัว เมื่อชาวอินเดียนเผ่า Aztec เห็นม้าได้รู้สึกประทักใจและตกใจกลัวมากเพราะคนเหล่านั้นไม่เคยเห็นม้ามาก่อนเลยในชีวิต ทั้งนี้เพราะม้าได้สูญพันธุ์ไปจากทวีปอเมริกาเป็นเวลานานก่อนที่จะชนเผ่า Aztec จะสร้างอาณาจักรของตนขึ้นมา ชาวอินเดียนเหล่านั้นจึงได้พากันคิดไปว่า เทพเจ้า Quetzalcoatl ที่ตนนับถือและได้ผละทิ้งตนไป ได้หวนกลับมาหาพวกตนอีกครั้งหนึ่ง โดยได้มาปรากฏตัวในร่างของนายพล Cortez ที่กำลังนั่งอยู่บนหลังของสัตว์ประหลาดตัวหนึ่งซึ่งตนกำลังเห็น เมื่อคิดได้เช่นนั้น ชนเผ่า Aztec จึงได้พากันยอมยกอาณาจักร Mexico ให้นายพล Cortez นำ

ไปถวายแก่กษัตริย์สเปนทันที

เหตุการณ์นี้มีได้เป็นเหตุการณ์เดียวที่ม้าได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์จักรพรรดิ Alexander มหาราชแห่งอาณาจักร Macedonia ได้เคยขี่ม้าชื่อ Bucephalus ทำศึกชนะไปทั่ว 7 คาบสมุทร ชาวโรมันในสมัยโบราณนิยมการแข่งขันรถศึกที่ใช้ม้าลาก เหล่าอัศวินในยุโรปสมัยกลางก็นิยมขี่ม้า ก่อนที่มนุษย์จะรู้จักประดิษฐ์รถยนต์เสียอีก ในอดีตการรับส่งผู้โดยสารและการสื่อสารต่างๆ ก็ใช้ม้าเป็นพาหนะทั้งสิ้น

ทุกวันนี้เราคงยังพบเห็นการใช้ม้าในการทำธุรกิจฟาร์ม ในวงการละครสัตว์ ในภาพยนตร์และกีฬา เช่น โปโล เป็นต้น เราเห็นมันบ่อย และนี่ก็ภาพของมันได้ดีเสียจนลืมนึกไปว่ามันเป็นสัตว์ที่น่าสนใจมาก เพราะเวลามันวิ่งมันจะใช้ปลายเท้า (กีบ) วิ่ง เช่นเดียวกับคน

การศึกษาโครงกระดูกของม้าศึกดำบรรพ์ทำให้เราทราบว่าม้าตัวแรกของโลกได้ถือกำเนิดมาเมื่อ 55 ล้านปีก่อนนั้น และม้ายุคนั้นมีขนาดเล็กมากคือเล็กเท่าสุนัขจิ้งจอก และเท้ามีนิ้วถึง 4 นิ้ว แต่เมื่อเวลาผ่านไปม้าก็มีวิวัฒนาการคือ ถ้าตัวได้เพิ่มขนาด ม้าในยุคต่อมาจึงมีขนาดใหญ่ขึ้นๆ และนิ้วเท้าทั้ง 4 ได้หดหายเหลือก็บๆ เดียว พร้อมกันนั้นความสามารถในการวิ่งของม้าก็ทวีขึ้นๆ เพราะมันกินอาหารมากขึ้น และแข็งแรงขึ้น

ปัจจุบันคนรู้จักม้า แต่ในอดีตเมื่อ 3,700 ปีก่อนนี้ คนอียิปต์ไม่รู้จักม้าเลยและเมื่อเขารู้จักมัน เขาก็นำมันมาใช้แทนลาทันที แม้แต่องค์ฟาโรห์เองก็ทรงโปรดม้ามากและทรงใช้ม้าในการทำสงครามบ่อยๆ ส่วนคนอาหรับโบราณนั้นไม่รู้จักม้าจึงใช้อูฐแทน แต่เมื่อรู้จักม้า เขาก็รักม้ามาก ม้าอาหรับเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นม้าที่วิ่งเร็วและมีรูปร่างเพรียว ส่วนชาวอินเดียนแดงที่อาศัยอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือนั้นก็เป็นคนที่มีความสามารถในการขี่ม้ามาก เพราะสามารถยิงธนูสู่เป้าขณะที่ขี่ม้าได้อย่างสบายๆ เช่นเดียวกับชนเผ่า tartar ในเอเชียกลาง

ถึงม้าเราจะรู้สึกที่เรารู้จักม้าเป็นอย่างดีมากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีคำถามๆ หนึ่งในนักโบราณคดีได้พยายามหาคำตอบมาเป็นเวลานาน คำถามนั้นก็คือนุชนุษย์เริ่มรู้จักขี่ม้าตั้งแต่เมื่อใด

เมื่อ 5 ปีก่อนนี้ D. Anthony แห่ง Hartwick College ซึ่งอยู่ในรัฐ New York ของสหรัฐอเมริกา ได้ตอบคำถามนี้ว่า จากการขุดพบกระดูกของม้าโบราณในบริเวณลุ่มน้ำ Dnieper ของแคว้น Ukraine เขาได้พบว่าชนเผ่า Sintashta-Petrovka ได้รู้จักขี่ม้าเป็นครั้งแรกเมื่อ 6,300 ปีก่อนนี้ Anthony ได้สรุปผลการวิจัยครั้งนี้จากการพิจารณากระดูกฟันของม้าที่ขุดได้ และเมื่อเขาเห็นว่ากระดูกฟันของม้ามีรอยสึกกร่อน และรอยนั้นมิได้เกิดจากการถูของฟันแต่อย่างใด เขาจึงได้อธิบายว่าการที่ฟันม้าเหล่านี้สึกหรือคงเป็นผลมาจากการที่มันเป็นฟันของม้าที่ถูกคนขี่ เพราะเวลคนขี่กระตุกบังเหียนเหล็กที่ถูกสวมติดเข้าช่องปากของม้าจะเสียดสีฟันม้าไปมาตลอดเวลาทำให้ฟันมีรอยบวมลึกประมาณ 3-4 มิลลิเมตร และเมื่อ Anthony วัดอายุของฟัน เขาก็รู้ว่าม้าที่ถูกคนขี่เหล่านั้นได้เคยมีชีวิตอยู่เมื่อ 6,300 ปีก่อนนี้

นักประวัติศาสตร์ยังได้ตั้งข้อสังเกตอีกว่า เมื่อมนุษย์รู้จักขี่ม้า ประวัติศาสตร์ของมนุษย์ก็เริ่มเปลี่ยนโฉมทันที เพราะม้าเป็นสัตว์ที่แข็งแรงและวิ่งได้เร็ว ดังนั้น คนที่ขี่ม้าก็สามารถเดินทางได้ไกลขึ้นและเร็วขึ้นถึง 130 กิโลเมตรในหนึ่งวัน และทำให้การติดต่อสื่อสารถึงกันเร็วขึ้นเช่นกัน การเป็นสัตว์ที่ทรงพลังก็มีส่วนทำให้คนนิยมใช้ม้าในการลากรถและบรรทุกสัมภาระ และยามเกิดศึกสงคราม กองทัพที่มีม้าเมื่อโจมตีข้าศึกแล้วก็สามารถถอยหนีไปได้เร็วก่อนที่ข้าศึกที่ไม่มีม้าจะตอบโต้ทัน ยุโรปสมัยกลางมียุค chivalry (คำว่า cheval

แปลว่าม้า) ที่ใครจะเป็นอัศวินโดยไม่มีม้าไม่ได้ เพราะประเพณีกำหนดไว้ว่า เวลาอัศวินล้มละลายเพราะมีหนี้สินล้มพันตัว เขาก็จะมีสมบัติเพียง 2 ชิ้นเท่านั้นที่รัฐไม่สามารถยึดครองได้ สมบัติแรกคือเกราะ และสมบัติสองคือม้าของตัวเอง ดังนั้น เกราะกับม้าคือสมบัติที่เขาจะมีติดตัวไปตลอดชีวิต แต่ในความเป็นจริงนั้นอัศวินประจำการทุกคนจะมีม้าประจำตัวถึง 4 ตัว คือม้านำที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ซึ่งเขาจะใช้นำเข้าสู่อุทยานพิธีต่างๆ ตัวอัศวินเองจะขี่ม้าที่มีขนาดตัวเล็กกว่าม้านำ แต่ม้าตัวที่เขาขี่นี้จะไม่ใช้ม้าตัวที่เขาขี่เวลาออกศึก ม้าตัวที่ 3 เป็นม้าศึก ซึ่งถือเป็นม้าประจำตัวของอัศวินที่สามารถวิ่งได้คล่องแคล่ว และแข็งแรง ส่วนม้าตัวที่ 4 เป็นม้าติดตาม ซึ่งอัศวินจะไม่ขี่เลย เพราะเป็นม้าที่ใช้ในการขนส่งภาระส่วนตัว เช่น หอก ธนูและโล่ เป็นต้น

และเมื่อคนเรารู้จักขี่ม้าแล้ว กิจกรรมเกี่ยวกับม้าที่คนโบราณนิยมทำในเวลาต่อมาคือการแข่งรถศึกที่ใช้ม้าลาก (chariot) นักประวัติศาสตร์ได้พยายามศึกษาหาที่มาว่าประเพณีการแข่งรถศึกที่นิยมมานั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างไรและเหตุใดปัจจุบันเราจึงไม่มีเกมการแข่งรถศึกลักษณะนั้นอีก

D. Bennett แห่งมหาวิทยาลัย Regensburg ในประเทศเยอรมันได้มีรายงานประวัติความเป็นมาของการแข่งขันรถม้าศึก ในวารสาร History Today ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 ว่าที่ผิวของเครื่องปั้นดินเผาที่เขาขุดพบในบริเวณเมือง Tiryns ในประเทศกรีซมีภาพรถ 2 คันกำลังวิ่งแข่งขันและคนที่ขี่รถม้าทั้งสองคนมีผมสยายเพราะถูกลมพัดและที่ปลายสุดทางวิ่งมีเสาปักสำหรับเป็นที่กลับรถ ภาพนี้แสดงให้เห็นว่ากีฬาแข่งรถม้าได้เกิดขึ้นเมื่อ 3,300 ปีก่อนโน้น และในกีฬาโอลิมปิกเมื่อ 2,700 ปีก่อนนี้ ก็ได้มีกีฬาแข่งรถม้าเช่นกัน และเมื่อการแข่งขันจบลงผู้ชนะจะได้รับพวงมาลัยที่ทำด้วยใบมะกอก ได้น้ำมันมะกอก ข้าวโพดโล่ หรือเครื่องเงินเป็นรางวัลและในบางครั้งก็ได้เงินรางวัล หรือได้ตำแหน่งสูงๆ ทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อ 200-300 ปีก่อนคริสตกาลนั้น กีฬาแข่งรถม้าศึกได้แพร่หลายในอาณาจักรโรมัน ในรัชสมัยของจักรพรรดิ Romulus คือในราวปี พ.ศ. 100 คนโรมันมีวันหยุดไม่น้อยกว่า 180 วันต่อปี และแทบทุกวันจะมีการแข่งรถม้า บางวันก็มีบ่อยถึง 24 ครั้ง

ในสมัยนั้นกีฬาแข่งรถม้าเป็นกีฬาอันตรายจึ่งออกก็หลายคนได้เสียชีวิตลงเพราะเวลาเกิดอุบัติเหตุรถม้าชนกัน เสื้อผ้าที่เขาสวมใส่ไม่สามารถปกป้องตัวเขาให้รอดพ้นจากการถูกรถม้าอื่น ๆ แล่นทับหรือแม้แต่หมวก

กันนี้ออกก็ไม่มีใสในยุคนั้น และเมื่อถึงเวลาแข่งขันจริงๆ เสียงเชียร์ของคนดูที่ตั้งสนั่นก็ก้องทั่วห้องสนามก็มี ส่วนทำให้จ๊อกก็รถม้าลืมหัดว อุบัติเหตุและการสูญเสียชีวิตจึงเกิดขึ้นนั่นเอง

กีฬาชนิดนี้ได้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของคนโบราณในสมัยนั้น มาก และเมื่อจักรพรรดิโรมันเริ่มสลาย กีฬาแข่งรถม้าศึกก็เริ่มสลายตาม และสิ้นสุดลงเช่นเดียวกับกีฬา ทารุณอื่นๆ

มาในยุคปัจจุบันเราแข่งรถ Formula-1 แทนครับ